

Моніторинг прибуття і транзиту ВПО: Огляд ситуації у Харкові

Березень 2023 р. | Україна

КОНТЕКСТ ТА ОБГРУНТУВАННЯ

Мінлива безпекова ситуація в Харкові, другому за розміром місті України, розташованому безпосередньо поруч із Російською Федерацією,¹ **дала поштовх різноманітним тенденціям переселення після ескалації бойових дій у лютому 2022 року.** В середині вересня 2022 року річка Оскіл поділила область на контрольовану Україною та Росією частини,² внаслідок чого понад 170 000 осіб почали жити на непідконтрольних уряду України територіях Харківської області,³ і почали лунати заклики до евакуації.⁴ Відтоді критична та житлова інфраструктура стали ціллію масованих ракетних ударів,⁵ що призвело до постійних відключень електроенергії по всьому місту.⁶ Попри це, харків'яни повернулися, що призвело до виникнення різноманітних потреб як серед внутрішньо переміщених осіб (ВПО), так і серед тих, хто повернувся. З метою інформаційного забезпечення заходів гуманітарного реагування **дослідження «Моніторинг прибуття і транзиту ВПО. аунд 7» надало загальний огляд ситуації по Харкову.** Цей огляд має на меті забезпечити програмне та операційне інформаційне реагування щодо переміщення населення, а також викликів під час доступу до гуманітарної допомоги, з якими домогосподарства зіткнулися після прибуття та переселення/розселення на довготривалий термін.

Карта 1. Кількість опитаних домогосподарств та інтерв'ю з КІ по Харкову.

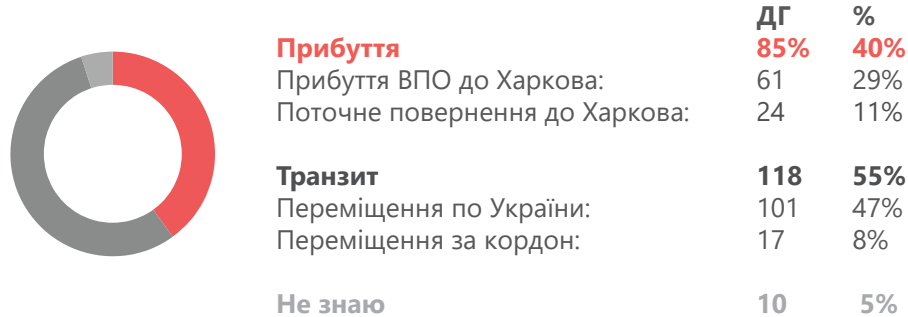
КЛЮЧОВІ ТЕЗИ

- **Харків продовжує бути територією прийому ВПО та транзитним пунктом для тих, хто був переміщений через ескалацію бойових дій на сході.** Більшість КІ вказали на вплив ВПО, які мали намір оселитися в Харкові, що підтверджується 40% опитаних домогосподарств. В цілому, спостерігається транзит через місто Харків до інших населених пунктів (47%) та за кордон (8%).
- **Понад рік з моменту початку повномасштабної війни, тенденції переміщення недавно прибулих до Харкова домогосподарств змінювалися.** Більшість тих, хто був переміщений протягом тривалішого часу, перед прибуттям до Харкова (88%) спочатку переселилися до інших регіонів України. З них певний відсоток покинув місто з метою возз'єднання з родиною (53%) або через втрату доступу до послуг (35%).
- **В останній місяць перед збором даних, повернення до Харкова переважало серед інших видів переміщення, як зазначили всі 10 КІ.** Хоча лише 11% опитаних домогосподарств вказали на своє повернення, зазначивши серед чинників відчуття безпеки та бажання знову возз'єднатися з родиною. Також повідомлялося про тимчасове повернення з наміром забрати особисті речі, включно з їжею, одягом та ліками.
- **Хоча після прибуття до Харкова було виявлено різноманітні гуманітарні потреби для всіх домогосподарств, для ВПО було виявлено гострий рівень потреб.** В цілому, 43% опитаних домогосподарств, як ВПО, так і тих, що повернулися, повідомили, що не завжди можуть задовольнити свої щоденні потреби, оскільки після прибуття вони потребували доступу до медичних послуг, забезпечення ліками, продуктами харчування та доступу до житла.
- **І перед ВПО, і перед тими, хто повернувся, стоять різноманітні характерні для вразливих груп виклики, пов'язані з доступом до гуманітарної допомоги та послуг.** Основними викликами були доступ до послуг із працевлаштування та загальний брак інформації, що поширюється переважно електронними засобами.

МЕТОДОЛОГІЯ

З метою інформаційного забезпечення заходів гуманітарного реагування, Ініціатива REACH забезпечила огляд показників по ситуації в Харкові разом із дослідженням Ініціативи REACH «МПТ. Раунд 7». **3 10-го по 25-те березня 2023 року інтерв'юери REACH опитали 2 134 новоприбулих ВПО та домогосподарств (ДГ), що повернулися,⁷ включно з 213 інтерв'ю, проведених у Харкові.** З метою супроводу дослідження МПТ було проведено **10 інтерв'ю з ключовими інформантами (КІ)** — волонтерами та представниками недержавних організацій (НДО) та місцевих організацій. Ці інтерв'ю забезпечило додаткову інформацію стосовно перешкод та викликів для ДГ ВПО / ДГ, що повернулися, включно з тими, хто подорожує разом із вразливими категоріями людей.

Діаграма 1. Типи запланованого переміщення, % домогосподарств.

РУХ ТА ПЕРЕМІЩЕННЯ

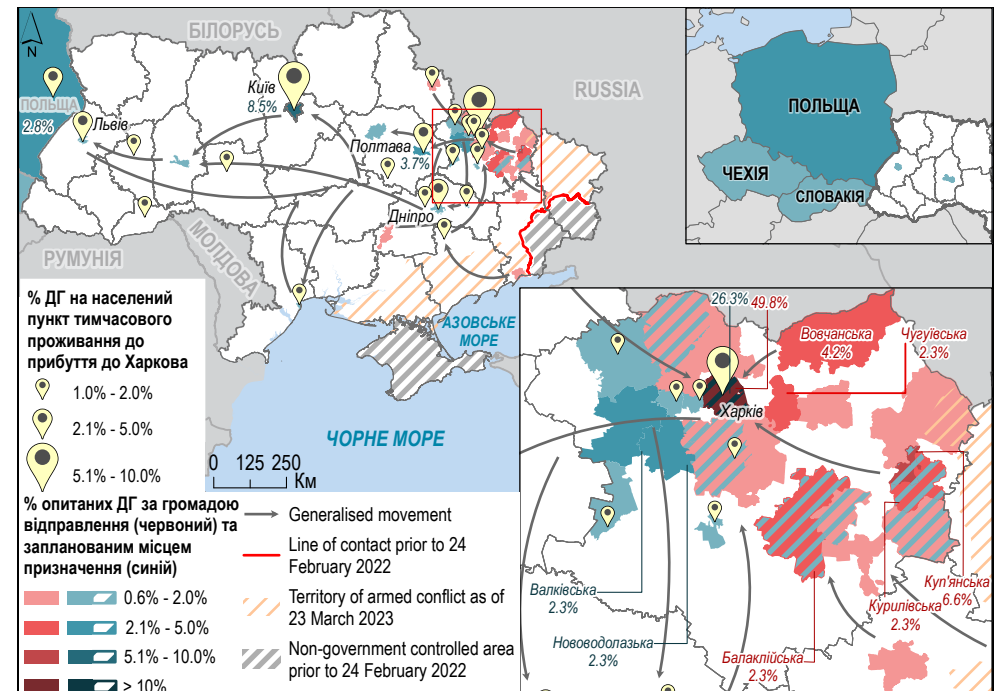
Переміщення з Харківської області та нещодавнє прибуття ВПО

За даними Міністерства соціальної політики України, станом на 20 червня кількість зареєстрованих ВПО в межах Харківської області становила 490 699 осіб, таким чином вона стала однією з трьох областей України, що приймають найбільшу кількість ВПО.⁸ Дані МПТ показують, що **Харків, як місто на сході країни та столиця області, було і пунктом призначення, і транзитним пунктом для переміщених домогосподарств**, з яких більша частина (55%) повідомила, що вони проїжджали транзитом, та 29% повідомили, що їхній запланований пункт призначення — в Харкові. **Місто зазнало здебільшого напливу ВПО**, оскільки переважна більшість домогосподарств, опитаних у Харкові (89%), заявили про своє місце постійного проживання в межах Харківської області. Влада повідомила про збільшення кількості ВПО в місті Харкові, щойно навколишні населені пункти стали доступними після п'яти місяців перебування під окупацією.⁹ З лютого по березень половина КІ (5 з 10) повідомила про стабільну кількість ВПО, що прибувають до Харкова, оскільки продовжується планова евакуація з території області, особливо евакуація з Куп'янської громади через щоденні

обстріли.¹⁰ Протягом останніх шести місяців (з жовтня 2022 р. по березень 2023 р.), Міністерство реінтеграції тимчасово окупованих територій України повідомило, що зі звільнених територій Харківської області до інших безпечніших територій було евакуйовано понад 24 000 осіб.¹¹ Дані МПТ показують, що переселення відбулося через питання безпеки, включно з загрозою особистій та сімейній безпеці (55%), та обстріли в населеному пункті або поруч із ним (47%).

У порівнянні з іншими дослідженими населеними пунктами, **переміщення опитаних у Харкові домогосподарств тривало довше**, оскільки 88% домогосподарств було спочатку переміщено у 2022 році. З них 79% повідомили, що вони залишили свою територію між лютим та липнем, а 10% — між серпнем та груднем. Ці самі домогосподарства тимчасово переселилися в інші населені пункти перед прибуттям на місце опитування. На Kartі 2 показано, що Харків та Київ є місцями тимчасового перебування, тим часом спостерігається переселення на схід та захід, а також до Польщі. Бажання возз'єднатися з родиною (53%) та втрата доступу до послуг (наприклад, медичних) (35%) були найчастіше згадуваними чинниками витіснення з цих районів. Для домогосподарств ВПО, які мають намір залишитися в Харкові (29%), чинниками тяжіння були наявність родичів або друзів (34%), а також можливості для заробітку та забезпечення прожиткового мінімуму (23%). Відзначається триваліший період перебування в Харкові, оскільки більшість (51%) повідомила про свій намір залишитися в Харкові до закінчення війни.

Карта 2. Досліджені громади відправлення, населені пункти тимчасового перебування, та заплановані місця призначення, % домогосподарств.

ДГ, що переміщуються транзитом

Як столиця області, **Харків був не тільки місцем прийому ВПО, а і важливим транзитним вузлом**, що підтвердили 4 з 10 КІ. Згідно з даними МПТ, понад половина домогосподарств (55%) заявили, що під час інтерв'ю вони були там транзитом. Більшість проїжджала через Харків через його зручність для подальшої подорожі (36%), і в більшості випадків це був єдиний доступний маршрут (31%). Понад половину домогосподарств (60%) заявили, що вони перебували в Харкові з родичами або друзями транзитом, тимчасом як інші перебували там не на довгий термін і не потребували житла (30%). Дійсно, два КІ зазначили, що транзит через Харків зазвичай дуже короткий, тимчасом як домогосподарства планують рухатися далі.

Найпоширенішим залишався рух із Харкова до інших населених пунктів, оскільки майже половина домогосподарств вказала на свій намір їхати до іншого населеного пункту (47%), переважно до інших територій Харківської області (32%). Менша частина домогосподарств планувала їхати за межі України (8%), причому Польща була основним пунктом призначення за кордоном (35%) (див. Карту 2).

Повернення до Харкова

Згідно з дослідженням МОМ «Умови повернення», досліджувані громади Харківської області, включно з Чугуївською (61–85%), Харківською та Балаклійською (41–60%) мали найвищі показники повернень.¹² Питання відновлення сільського господарства, перебої з електропостачанням, пошкодження житла, а також питання безпеки та захисту були найголовнішими проблемами для повернення. Дані МПТ показують, що лише 11% опитаних домогосподарств повернулися до Харкова. Попри це, всі 10 КІ зазначили, що **повернення домогосподарств до Харкова було переважним рухом у місяць перед збором даних (з березня по квітень)**. Безпека була важливим чинником, що впливав на повернення (4 з 10 КІ), оскільки багато КІ зауважили, що останніми місяцями спостерігали зростання чисельності населення міста Харкова. Незважаючи на те, що КІ вказували на відчуття безпеки порівняно з минулим роком, Харків продовжує зазнавати повітряних обстрілів. Повідомлялося, що тільки з січня по березень 2023 року по Харкову вдарили понад 40 ракет.¹³

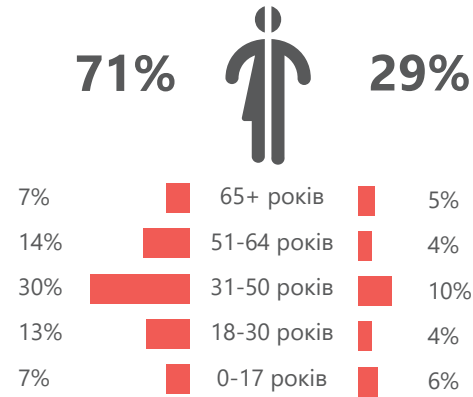
«На сьогодні ситуація однозначно відрізняється від аналогічного періоду минулого року, тому що зараз менше обстрілів міста, менше панічних настроїв, також ми спостерігаємо, що люди які рік тому виїжджали великим потоком, зараз повертаються [до Харковщини]»

— Представник місцевої організації

Крім того, **більшість із тих, хто повертається до свого постійного місця перебування (88%), зазначили, що це було остаточне повернення, тимчасом як 12% не знали, на який термін вони залишатимуться**. Бажання знову возз'єднати та підтримати родину було найчастіше зазначуваною причиною повернення до Харкова (50%). Тимчасом як 11% повідомили про тимчасове повернення до Харкова, інші 7% домогосподарств повідомили про тимчасове повернення. Більшість із них планували залишитися на тиждень чи менше, щоб забрати свої речі, зокрема продукти харчування, одяг та медикаменти.

ДЕМОГРАФІЧНІ ТА СОЦІОЕКОНОМІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

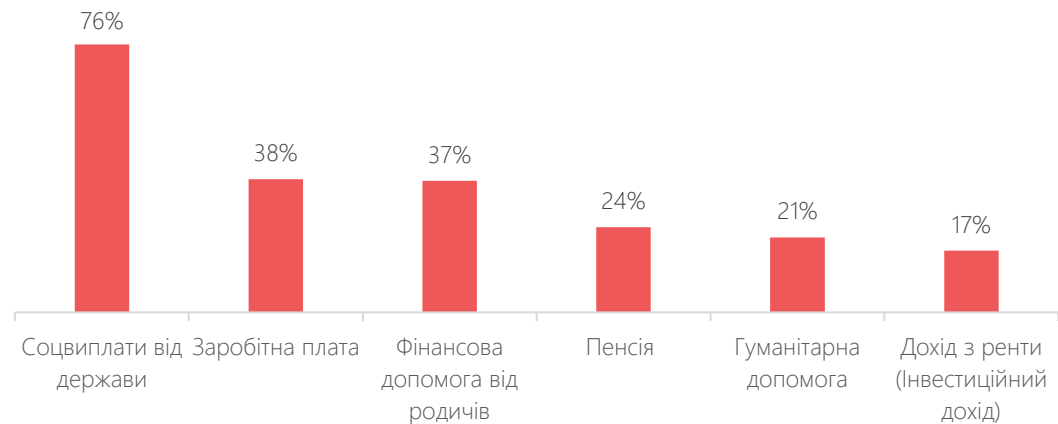
Діаграма 2. Розподіл опитаних у Харкові членів ДГ за статтю та віком.

Діаграма 2 показує, що **більшість членів ДГ, що прибували до Києва або проїжджали через нього транзитом становили жінки**, і серед жінок порівняно з чоловіками спостерігався вищий відсоток осіб віком від 18 до 64 років. З тих домогосподарств, які їхали з представниками вразливих груп, 28% повідомили, що вони їхали з жінками та дітьми, менший відсоток включав батьків однаків із дітьми (12%). Іншими вразливими групами осіб, що викликали стурбованість, були домогосподарства, що їхали з особою з хронічним захворюванням (21%) та з особою віком від 65 років (15%).

Як зазначено в Діаграмі 3, для більшості опитаних домогосподарств у Харкові джерело доходу становили різні види допомоги. Однак **понад половину оцінених домогосподарств (76%) залежали від державної соцдопомоги**. А втім, 38% із тих, хто перебуває в Харкові, зазначили заробітну плату як джерело доходу. Як повідомляє Харківський регіональний центр зайнятості, станом на березень кількість зареєстрованих безробітних у Харківській області зменшилася на 30%.¹⁴ Хоча конкуренція на ринку праці Харківської області була високою, близько 16 осіб на 1 вакансію.¹⁵

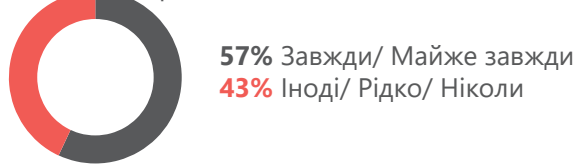
Діаграма 3. Джерела доходу, % домогосподарств.

ГУМАНІТАРНІ ПОТРЕБИ

Після ескалації бойових дій на східному фронті з січня 2023 року опитані в Харкові ВПО та ДГ, що повернулися, особливо ті, які прибули з нещодавно визволених районів Харківської області, мають різні рівні потреб. Хоча **понад половину опитаних у Харкові повідомили про те, що можуть задовольняти свої повсякденні потреби завжди або майже завжди, 43% домогосподарств зазначили, що вони не завжди можуть це робити** (див. Діаграму 4). Попри це, КІ зазначили гострі потреби, особливо серед ВПО в Харкові, зокрема серед осіб із вразливих категорій. Рівень потреб було визначено як «дуже високий» або «високий» (двома КІ відповідно), оскільки КІ спостерігали прибуття домогосподарств з мінімальною кількістю особистих речей.

Діаграма 4. Зазначена можливість задовольняти свої повсякденні потреби, % домогосподарств.

Медичні послуги та ліки

Доступ до медичних послуг (22%) та надання медикаментів (21%) були пріоритетними потребами для опитаних у Харкові осіб. Водночас понад половину КІ (6 з 10) зазначили ліки як невідкладну потребу, а 1 КІ вказав на потребу в доступі до медичних послуг. **Перешкодою для домогосподарств вважається не стільки відсутність ліків, скільки їхня висока вартість**, як зазначено в доповіді Спільної ініціативи моніторингу ринків REACH, де 90% КІ, що користуються цими послугами, повідомили про повну наявність ліків у Харківській області.¹⁶ Проте, в рамках державної програми «Доступні ліки» на нещодавно звільнених територіях мешканці, включно з ВПО, мають можливість отримувати рецептурні медикаменти безкоштовно.¹⁷ Діаграма 5 показує, що ліки були особливо пріоритетною потребою для домогосподарств, які їхали з особою з хронічним захворюванням, з інвалідністю чи особою похилого віку, що свідчить про можливі перешкоди для осіб із низькою мобільністю. Ба більше, **доступ до медичних послуг було зазначено як пріоритетну потребу для кожної вразливої групи**. 3 лютого 2022 року по січень 2023 року чверть ударів по медичних закладах в Україні мала місце в Харківській області, загалом ударів зазнали 83 медичних заклади.¹⁸ Найбільше ударів по медичних закладах в області було зафіксовано в місті Харкові, що складає 26 випадків пошкоджень лікарень, інших об'єктів медичної інфраструктури та автомобілів швидкої медичної допомоги.¹⁹

Продукти харчування

За результатами дослідження МПТ, продукти харчування були пріоритетною потребою для 16% опитаних у Харкові домогосподарств, при цьому половина КІ (5 з 10) повідомили про потребу в допомозі з продуктами харчування. На

Діаграмі 5 показано, що це було однією з основних гуманітарних потреб для домогосподарств, які їдуть із дітьми або людьми похилого віку (від 65 років). Згідно з даними Харківського обласного управління статистики, **у березні 2023 року ціни на продукти харчування та безалкогольні напої зросли на 2,4%**, при цьому ціни на овочі зросли найбільше — на 17%.²⁰ Дійсно, обробка землі в Харківській області була особливо складною, оскільки 30% регіону потенційно заміновано.²¹ Наприклад, фермери змогли зібрати лише 40% зерна в порівнянні з

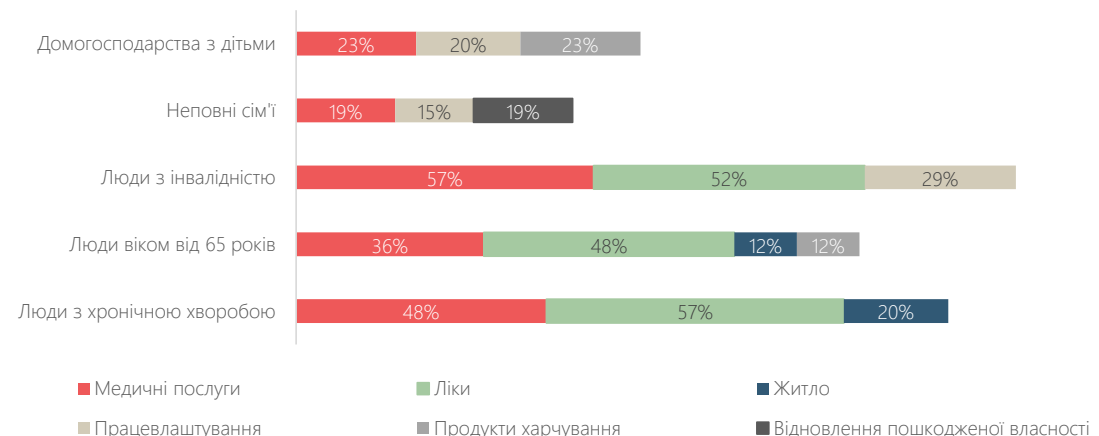
Житло

Серед усіх опитаних ДГ ВПО та ДГ, що повернулися, 14% повідомили про потребу в допомозі з розміщенням після прибуття, що підтверджує половина КІ (5 з 10). Незважаючи на це, сім КІ зазначили, що місця компактного проживання в Харкові приймати для розміщення можливості мають, хоча є занепокоєння щодо здатності міста забезпечувати розміщення ВПО у майбутньому. Ба більше, 17% домогосподарств повідомили про потребу в ремонті пошкодженого майна. У лютому 2023 року мер Харкова повідомив, що понад 4 500 квартирних будинків у Харкові були певною мірою зруйновані, таким чином вплинувши на доступність відповідних помешкань.²³ У відповідь на це, Відділ соціальної політики Харківської міської ради запровадив компенсації для мешканців Харкова, які могли розмістити в себе ВПО, внаслідок чого у квітні 2023 року було розміщено 3 544 осіб.²⁴ Попри це, **є занепокоєння щодо доступності для осіб з обмеженою мобільністю**, як це вказано на Діаграмі 5. Один КІ відзначив це як обмеження для надання належного житла особам, що проживають в багатоповерхових будинках.

«Якщо говорити про маломобільних людей, або тих, які потребують постійного нагляду, то нажалі, всі місця в гуртожитках на перших поверхах в Харкові вже зайняті і надати житло, необхідну увагу та допомогу спеціалістів не так просто, тому це гостре питання...»

— Представник НУО

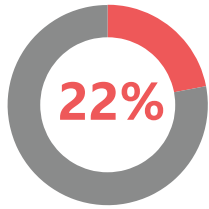
Діаграма 5. Основні потреби, % ДГ з особою, що належить до вразливої групи.

ВИКЛИКИ, ПОВ'ЯЗАНІ З ДОСТУПОМ ДО ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ ТА ПОСЛУГ

Крім гуманітарних потреб, зокрема для вразливих груп, спостерігаються, **різні виклики та перешкоди, які стосуються доступу до гуманітарної допомоги та послуг у місті Харкові як для ДГ ВПО, так і ДГ, що повернулися.** За результатами дослідження МПТ, з опитаних у Харкові домогосподарств майже чверть (22%) повідомили про виникнення труднощів із доступом до допомоги.

Діаграма 6. Труднощі з доступом до гуманітарної допомоги, % ДГ.

22% ДГ повідомили про труднощі з доступом до гуманітарної допомоги

Доступ до послуг із працевлаштування

За результатами МПТ, 19% домогосподарств потребували допомоги в доступі до можливостей та послуг із працевлаштування. Водночас половина КІ (5 з 10) визначила це як основний виклик, зокрема для ВПО. Допомога з працевлаштуванням також **найчастіше зазначалася серед домогосподарств, які їхали з дітьми (17%) та особами з хронічними захворюваннями (17%).** Це підтверджується такими чинниками як потреба в догляді за дітьми та/або послугах опікуна. Попри це, кількість зареєстрованих у Харківському центрі зайнятості безробітних знизилася з 4 300 до 1 800 порівняно з попереднім роком,²⁵ що свідчить про збільшення доступності ринку праці. Хоча ринок праці в Харкові вважається конкурентоспроможним (див. стор. 3), в Харківській області було запроваджено державні програми для надання допомоги з працевлаштуванням. Наприклад, з січня 2023 року понад 2 000 осіб приєдналися до «Армії відновлення», метою якої є надання безробітним можливостей отримувати дохід, працюючи на відновлення регіону.²⁶

Доступ до гуманітарної допомоги та послуг

Виклики, пов'язані з доступом до гуманітарної допомоги та послуг викликають стурбованість, особливо для тих, хто їде з вразливими групами. Майже половина домогосподарств (42%) зазначила **довгі черги на пунктах роздачі гуманітарної допомоги.** Крім того, 32% опитаних домогосподарств зіткнулися з викликами, пов'язаними з доступом до гуманітарної допомоги та послуг, оскільки вони **не відповідають критеріям, що надають право на таку допомогу.** Особливо це стосується домогосподарств, які повертаються, оскільки вони вже не вважаються ВПО, що обмежує їх право на отримання гуманітарної допомоги. Харківська обласна військова адміністрація зробила таким мешканцям попередження щодо зловживання статусом ВПО.²⁷

Виклики, пов'язані з отриманням інформації про гуманітарну допомогу та послуги спостерігали 4 з 10 КІ. Крім того, 26% домогосподарств повідомили, що **не знають, де можна зареєструватися або отримати гуманітарну допомогу.** Дійсно, КІ зазначили основні проблеми стосовно доступу до інформації, які пов'язані з місцем проживання ВПО, а також з їхніми основними способами комунікації. Один КІ зазначив, що **ті, хто перебуває в місці компактного проживання, можуть легко отримати інформацію від волонтерів та/або організацій порівняно з тими, хто там не перебуває.**

«Люди, які прибувають централізовано і оселяються в гуртожитках, мають кращий доступ до цієї інформації, ніж ті хто приїздить самостійно і знімає квартиру. Тому що волонтери і організації працюють із гуртожитками і в пунктах прибуття ВПО і надають всю необхідну допомогу з реєстрації, проживання, адреси гуманітарних центрів»

— Представник місцевої організації

Крім того, семеро КІ розповіли, що **інформація про допомогу часто поширюється електронним шляхом, тому створюються додаткові перешкоди для тих, хто не має смартфонів або після прибуття не поінформовані про надійні джерела в соцмережах.** Часто КІ (5 з 10) вказують на це як на основний виклик для людей похилого віку або з обмеженою мобільністю. Незважаючи на те, що більшість домогосподарств отримала інформацію електронним шляхом через соціальні канали (73%), також часто покладаються на інформацію, яка передається усно (71%). Незважаючи на це, четверо КІ повідомили про волонтерські зусилля щодо надання цієї інформації під час евакуації та після прибуття.

«...[доступ до інформації] може стати проблемою для людей, які не володіють смартфоном, або не дружать з інтернетом, також маломобільним людям зробити це не просто»

— Представник НУО

⚡ Перебої в наданні комунальних послуг

Пошкодження та тривале відновлення критичної інфраструктури спричинили перебої з постачанням електроенергії у Харкові протягом березня 2023 року. Цілеспрямовані удари по теплових електростанціях та трансформаторних підстанціях призвели до тимчасової втрати опалення, води та електроенергії, також повідомлялося, що критичним об'єктам, зокрема медичним закладам, доводилося використовувати генератори.²⁸ З тих респондентів, що прибули до Харкова і перебували в місті принаймні один день, **79% повідомили про перебої в роботі комунальних служб,** найпомітнішими з яких були перебої з електропостачанням (98%), опаленням (69%) та централізованим холодним водопостачанням (62%).

ПІДТРИМКА ДОВГОТЕРМІНОВОГО ПЕРЕСЕЛЕННЯ

Інтеграція ВПО

Очікується, що ВПО, які перебувають у Харкові повернуться додому, коли в них буде така можливість. Більшість КІ (8 з 10) повідомили, що домогосподарства ВПО планують оселитися в Харкові. Дані МПТ показують, що з 29%, які планували залишитися в Харкові (29%), багато заявили про намір залишитися до закінчення війни (41%), і лише 10% домогосподарств планували переселитися до Харкова на постійне місце проживання. Багато КІ також назвали чинники безпеки визначальними для поселення ВПО, через те, що в місцях, звідки вони приїхали, допомога була недостатньою.

Попри намір ВПО залишити Харків у майбутньому, є потреба в сталих рішеннях для підтримки їхньої інтеграції з метою довгострокового розселення. Коли ВПО в Харкові попросили назвати тип зовнішньої підтримки, яка їм потрібна для подолання всіх пов'язаних із переміщенням вразливостей та повної інтеграції в Харкові, **доступ до рішень стосовно довгострокового перебування був визначений як пріоритетна потреба в підтримці (45%).** Це також підтвердили двоє КІ, висловлюючи стурбованість можливим закриттям у майбутньому місць компактного проживання.

«Основна проблема з інтеграцією — це питання житла, тому що ми розуміємо, що МКП не зможуть постійно приймати і забезпечувати житлом безкоштовно на тривалий період»

— Представник НУО

Крім рішень стосовно довгострокового розселення, половина КІ (5 з 10) вказали на **необхідність підтримки ВПО з працевлаштуванням.** Однак КІ зазначили, що ВПО отримують інформацію про вакансії, а також доступ до соціальних працівників у місцях компактного проживання, що вкотре підкреслює те, що **ВПО, які мешкають у місцях компактного проживання, мають більший доступ до інформації щодо підтримки з працевлаштуванням, порівняно з тими, які там не проживають.** Проте КІ зазначили, що багато чого залежить від бажання ВПО працювати в Харкові. Незважаючи на це, 23% ВПО в Харкові повідомили про пошук допомоги з працевлаштуванням або перекваліфікацією (Діаграма 7). З іншого боку, дані МПТ показують, що 32% домогосподарств ВПО в Харкові не потребують зовнішньої підтримки для довгострокового розселення.

«Залишаються ті, хто не може працювати за станом здоров'я, або віком, або ті, хто не мотивовані до цього, і вони просто сидять на «гуманітарній голці» і їх все влаштовує. І це велика проблема»

— Представник НУО

«Багато родин отримали безкоштовне житло, виплати, одяг, продукти харчування, навіть ліки і не вважають за потрібне йти працювати, бо нема навіщо. Звісно, як тільки люди приїжджають до міста, їм потрібна допомога і продуктами, і речами, і грошима і вони дуже вдячні, коли отримують це. Але дуже швидко звикають»

— Представник НУО

Діаграма 7: Необхідна для інтеграції зовнішня підтримка, % домогосподарств ВПО.

Реінтеграція ДГ, що повернулися

З огляду на очікуване продовження повернень до міста Харкова, залишається стурбованість щодо реінтеграції цих домогосподарств. **Майже третина домогосподарств, які повернулися, визначили допомогу з працевлаштуванням як основну потребу (31%),** що є пріоритетом як у короткостроковій, так і у довгостроковій перспективах. Це також підтвердили більшість КІ (8 з 10), оскільки вони спостерігали, як ДГ, що повернулися, витратили свої заощадження під час переміщення, внаслідок чого їм бракує коштів для задоволення своїх повсякденних потреб. Крім того, повідомлялося, що з Харківської області було перенесено понад 200 компаній,²⁹ що викликає стурбованість щодо можливостей реінтеграції на ринку праці, особливо для ДГ, які повернулися та перебувають на вузькоспеціалізованих посадах і які працювали в цих компаніях раніше. Крім того, двоє КІ повідомили, що **домогосподарства, що повертаються, матимуть труднощі з доступом до фінансових послуг.** Висловлювалася стурбованість щодо втрати домогосподарствами в кінцевому підсумку статусу ВПО та всіх пов'язаних із ним пільг.

«Люди, які повертаються, потребують роботи. Поки люди виїжджали, десять жили, вони витрачали свої накопичення. Робота в Харкові є, але її не так багато. В Харкові не вистачає вузькоспеціалізованих спеціалістів (наприклад, спеціалістів системи вентиляції та кондиціонування). Хтось виїхав, хтось на фронті, хтось загинув»

— Представник місцевої організації

Крім того, є припущення, що після повномасштабної війни, що триває вже рік, **для домогосподарств, що повертаються до Харкова, актуальним є питання психічного здоров'я та психосоціальної підтримки.** Майже половина КІ (4 з 10) звітували про психосоціальну підтримку для ДГ, що повертаються, особливо для тих, хто повертається з відносно безпечних територій. Миська рада Харкова зазначила, що повернення до Харкова залишається на розсуд кожної сім'ї, з огляду на невизначеність щодо готовності міста прийняти ДГ, що повертаються, оскільки його близькість до лінії фронту завжди буде викликати серйозну стурбованість щодо безпеки.³⁰ Незважаючи на це, повідомляється, що мобільні клініки досягають тих, хто потребує допомоги. Як оголосила перша леді України, мешканцям міста Харкова та Харківської області було надано психосоціальну підтримку,³¹ а також було відкрито центр підтримки дітей в Харкові.³²

КІНЦЕВІ ВИНОСКИ

СТОРІНКА 1

- ¹ Війна в Україні, [«Вбийте їх усіх». Як Росія знищує Харків, друге за розміром місто в Україні \(англійською\)](#), 19 квітня 2022 р.
- ² Лівобережна аналітика, [Профіль Харківщини \(англійською\)](#), 26 вересня 2022 р.
- ³ Харківська обласна військова адміністрація, [Олег Синегубов зустрівся з представниками управління ООН з координації гуманітарних справ](#), 27 березня 2023 р.
- ⁴ Харківська обласна військова адміністрація, [Із Куп'янської громади почали обов'язкову евакуацію родин із дітьми та маломобільних жителів](#), 2 березня 2023 р.
- ⁵ Радіо Свобода, [У Харкові через обстріли зруйновано понад п'ять тисяч будівель – влада](#), 26 лютого 2023 р.
- ⁶ Радіо Свобода, [РФ біла по Харківщині ракетами С-300: у Харкові немає світла, тепла, води, не їздить метро](#), 9 березня 2023 р.

СТОРІНКА 2

- ⁷ «Новоприбулі» — це домогосподарства, що прибули до населеного пункту проведення інтерв'ю за 14 або менше діб до інтерв'ю.
- ⁸ Мінсоцполітики України, [Інформаційно-обчислювальний центр Міністерства соціальної політики України](#), доступ здійснено 20 червня 2023 р.
- ⁹ Громада Груп, [На Харківщині збільшується кількість ВПО](#), 10 квітня 2023 р.
- ¹⁰ Укрінформ, [На Харківщині триває обов'язкова евакуація з Куп'янського району](#), 12 березня 2023 р.
- ¹¹ Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, [Триває евакуація з небезпечних територій України](#), 7 березня 2023 р.

СТОРІНКА 3

- ¹² Міжнародна організація з міграції (МОМ), [Звіт про внутрішнє переміщення в Україні \(англійською\)](#), березень 2023 р.
- ¹³ The Kyiv Independent, [Зеленський: З початку 2023 року по Харкову вдарили понад 40 ракетами \(англійською\)](#), 12 березня 2023 р.
- ¹⁴ Kharkiv Today, [Тенденції на ринку праці в Харкові](#), 23 березня 2023 р.
- ¹⁵ Ibid.

СТОРІНКА 4

- ¹⁶ REACH, [Спільна ініціатива моніторингу ринку. Раунд 13 \(англійською\)](#), квітень 2023 р.

- ¹⁷ Харківська обласна військова адміністрація, [У Харківській області продовжує працювати програма «Доступні ліки»](#), 11 січня 2023 р.
- ¹⁸ Український центр охорони здоров'я, [Як російські війська знищують медичну інфраструктуру Харківщини: життя на лінії вогню](#), 24 березня 2023 р.
- ¹⁹ Т4Р, [Інформація про атаки на лікувальні заклади \(24 лютого 2022 — 29 січня 2023 року, Харківська область\)](#), 3 березня 2023 р.
- ²⁰ Суспільне, [Що подорожчало на Харківщині за місяць: статистика цін](#), 15 квітня 2023 р.
- ²¹ Status Quo, [У Харківській області розмінували лише 1% території](#), 28 березня 2023 р.
- ²² Status Quo, [У Харківській області різко скоротився врожай зернових](#), 12 січня 2023 р.
- ²³ BBC, [Мер Ігор Терехов: харків'яни тепер радикальніші до росіян, ніж захід України](#), 8 лютого 2023 р.
- ²⁴ Департамент соціальної політики Харківської міської ради, [Підсумки по «Прихистку» за квітень 2023 р.](#), 10 травня 2023 р.

СТОРІНКА 5

- ²⁵ Харківська міська рада, [У Харкові відновлюють роботу ринків](#), 16 травня 2023 р.
- ²⁶ Харківська обласна військова адміністрація, [Майже 2000 людей долучилися до «Армії відновлення» на Харківщині](#), 24 квітня 2023 р.
- ²⁷ Харківська обласна військова адміністрація, [У Харківській області застерігають від зловживань статусом ВПО](#), 17 березня 2023 р.
- ²⁸ Українська правда, [Харків без світла, опалення й води після того, як росіяни запустили 11 ракет](#), 9 березня 2023 р.

СТОРІНКА 6

- ²⁹ Економічна правда, [Зсув ринку праці. Де в Україні шукати роботу?](#), 10 травня 2023 р.
- ³⁰ Харків, [Харків не готовий до повернення містян: які зміни необхідні](#), 13 квітня 2023 р.
- ³¹ Перша леді України — Олена Зеленська, [У березні почала роботу Харківська регіональна психологічна служба, організована у межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я](#), 17 березня 2023 р.
- ³² Харківська обласна військова адміністрація, [У Харкові з'явиться центр психологічної підтримки для дітей](#), 11 квітня 2023 р.